

Liimaa vai lipettiin

Koulutoimi on erittäin kummallinen instituutio. Kuka sen oikein omistaa, ja ketä sen tulisi palvella? Tarpeellinenhan se totta kai on, mutta millainen sen kuuluisi olla - siinä onkin monta näkökulmaa, ja jokainen niistä pyllistää jollekin taholle.

Historiallinen perspektiivi kouluakin pohdittaessa on ehdoton. Olemme tulleet pitkälle niistä ajoista, jolloin yksittäinen ihminen vain yritti sinnitellä elossa, peläten kunnioitti Jumalaa ja vallanpitäjiä, nöyrästi ajatteli yhteisöä ennen omaa etua ja tyytyi varsin vähään ja yksinkertaiseen. Nyt aikaamme hallitsee yksilöllisyys, velvollisuuksien sijaan painopiste on mielihyvää tuottavissa asioissa ja tavallinen, turvallinen arki tuntuu arvottomalta ja merkityksettömältä. Sen sijaan, että teini pohtisi tulevaa elämänpolkua siltä pohjalta, miten voi itsensä elättää ja mihin omat avut riittäisivät, suunnitelmia tehdään omien kiinnostusten ja unelmien pohjalta sekä median esikuvien jalanjäljissä.

Koululaitos ei ole pysynyt yhteiskunnan muutoksen tahdissa, ja muutoksen tapahtumista jarruttavat osaltaan kaikki ne tahot, jotka kokevat omistajuutta kouluinstituutiota kohtaan. "Suuvirrestä en suostu luopumaan!" lausuu yksittäinen opettaja muka humoristisesti, mutta osaltaan jyrää heikommat alleen. Mikä arvo menee toisen yli? Perinteet ihmisoikeuksien?

onks tää nyt sitä vai sitä sun tätä mitä vanha maailma tarjoo

Jos opettaja ei ole koulumaailman asiantuntija, niin kuka sitten?

Ehkä Pirkko-Irmeli, joka kävi koulunsa 50-luvulla, ja muistelee kuinka kaikki Suomen joet tuli osata ulkoa, ja oikeassa järjestyksessä. Hän myös nostaa haloon kuullessaan, ettei lapsenlapsi osaakaan kertotauluja ulkoa, ja kirjoitelmakin on kirjoitettu koneella, eikä Salervon kaunolla. Lapsenlapsen on vaikea entiselle maatalon emännälle osata argumentoida, että hänen tarvitsemansa elämän ja työelämän taidot tulevat olemaan vähän erilaisia kuin 80 vuotta sitten. Niinpä hän vain ottaa vastaan palautteen "olet huono ja maailma on pilalla".

Vai olisiko parempi, että elinkeinoelämä valjastaisi koululaitoksen palvelemaan tehokkaammin talouskasvua ja yhteiskunnan rakenteita? Jospa jo nuorempana lajiteltaisiin jyvät akanoista, seulotaan lasten vahvuudet ja kehitetään kutakin parhaaksi mahdolliseksi versioksi itsestään - tai ruoskitaan tehokkaimmin irti se potentiaalinen hyöty, jota tässä materiassa on. Unohdetaan ne yksilön unelmat, Suomi tarvitsee työntekijöitä!

Omistajuuden tunne on jotenkin kaiken keskiössä. Onpa se rehtori, opettaja, koululainen, vanhempi, tai työnantajat. Kaikilla on oma näkemyksensä siitä, miten asioiden tulisi olla, miten koulun tulisi ratkaista nyt vallitseva tyytymättömyys ja ongelmat. Syy on aina koulun. Koulu hoitaa. Koulu on pilalla. Ja yhteiskunta sen myötä.

Maailmantuska. Sitä potee nyt moni opettaja. Ja vanhempi. Ja oppilas. Miten sen kanssa pärjäisi, mistä löytäisi merkityksellisyyden tunteen, ja miten jaksaisi arkea, vaatimuksia, järjettömiltäkin tuntuvia siivuja, joita kuitenkin edellytetään, muuten naksahuttaa ovet kiinni. Miten jaksaa rehtori ohjata työntekijöitään, jotka kahvipöydässä toistavat puheita "Kyllä mä oon paljon miettinyt, et mitä järkeä tässä työssä enää on". Miten tuo opettaja ohjaa oppilaitaan, jotka eivät näe koulun mielekkyyttä, osa edes sen vertaa, että tulisivat kouluun asti. Miten suhtautuu keskenkasvuinen teini vanhempansa puheisiin, kun tämä tuskailee

kuinka ei näe omassa elämässään merkityksellisyyttä, mikään ei tunnu miltään, ja jotenkin muuten ois varmaan paremmin, jos niinku kaikki ois jotenkii erilailla.

Vanhat roolit ovat menneet rikki, elämme arvotyhjiössä, ja tyhjyyden tunnetta paikataan materiaalilla ja tyhjänpäiväisellä ajanvietteellä. Antavatko ne oikeasti nautintoa, ravintoa sielulle, no ei. Jaksako niiden voimalla rakentaa jotain merkittävää, merkityksellistä, no ei. Ratkaistaanko koulun ongelmat sillä, että pelillistetään oppiminen? Jos talolta puuttuu perustukset, mihin ripustelet ikkunoita?

*Elämä on keitto, minä olen haarukka, haarukka, haarukka
Etsi jotain, mitä ei voi saavuttaa, saavuttaa, saavuttaa*

Mutta pistäpä koulun johtoon rehtori, joka juttelisi hetken arvoista, siitä punaisesta langasta, merkityksellisyydestä ja isoista linjoista. Tunti näin käytettyä ys-aikaa saa aikaan silmien pyörittelyä ja naulakoilla vaihdetaan puhinoita, kuinka olisin tuonkin ajan voinut käyttää kokeiden korjaamiseen. Mitä se luulee tietävänsä, minä olen tehnyt tätä hommaa jo kohta kolkyt vuotta. Ja siellä hallintohimmelissä on kans ihan turha mitään uutta pyörää keksiä meidän arjen toteuttajien harmiksi. Ei tarvita uutta opsia, vaikka nykyinenkin pitäisi kyllä räjäyttää. Ja kyllähän minä työni mieluusti paremmin tekisin, vaan kun tuo Wilma kaatuu, eikä palvele kyllä muutenkaan oikeasti tarpeita. Mutta jos sen tilalle joku uusi Tikivani ois tulossa, siihen en kyllä ala enää ollenkaan, ihan paska on varmasti, eikä opettajaa ainakaan ole ajateltu. Ja lapsikin jää jalkoihin, tai ainakin ennen pystyin opettajana autonomisemmin päättämään, miten sen jalkoihini jätän. Lähellä on se viimeinen tippa, oon jo ainakin kuusi vuotta sanonutkin sitä.

*Kuka sua kuskaa, kuka korvaan kuiskaa, missä päin on oikee suunta
huudatko sä omaa tuskaas vai jonkun toisen sulle syöttämään yksinäisyyttä
Tavoitatko ittees vai äärettömyyttä*

Missä ratkaisu? Siis isossa mittakaavassa?
Sitä en tiedä, mutta askeleen verran ratkaisua tein itse.

*I know I mighta spilled my drink, but
Really wasn't tryin' to spill my heart out
I mean it started as a conversation
I was really tryin' to get my thoughts out
But then we make moves and we make plans*

Minä hyppäsin pois. Ulos, irti, tyhjän päälle, kunhan pääsin pois. Kun oleminen koulussa alkoi tuntua liian väärältä, kuristi kurkkua, valvotti öitä ja tunsin toistuvaa ristiriitaa oman arvomaailman ja oman arkeni välillä. Ja suhteessa isoihin linjoihin, niihin kursseihin millä laiva ajaa. Kun tuntui, että työyhteisön toiminta oli vain arjessa selviytymistä, räpiköintiä. Ilman yhteistä visiota tai tahtotilaa.

Mitä tuli ikävä? Oppilaita. Nuorisolaisia. Oppimisen iloa. Muutamaa hyvää työkaveria. Muutamaa mahtavaa vanhempaa, joiden kanssa kasvatustyö oli oikeasti yhteistyötä.

Mitä ei tullut ikävä? Työn määrää. Useita työkavereita. Työn johdonmukaisuuden puutetta. Vanhempien hulluutta ja asiatonta käytöstä. Huonosti toimivia järjestelmiä ja järjettömiä vaatimuksia. Kollegoiden osaamattomuutta ja epäammattillista käytöstä.

Olisiko minusta ollut tähän yksin? En usko. Tarvitsin nähdä, tavata, kuulla ihmisiä, jotka olivat tuon kuplan ulkopuolelta. Jotka näkivät minussa muutakin kuin open. Jotka tajusivat, että on olemassa muutakin elämää, kuin koulumaailma. Jotka yllyttivät minua kielekkeelle, ja hyppäämään, ja valoivat uskoa, että siivet kantavat. Jotka näkivät, että minä olen minä, enkä vain mutteri.

Kierrätkö sä silmukkaa omaan kaulaan samaan aikaan kun sä potkit naapurilta tuolii alta

Jos muutos lähtee sisältä päin, olenko minä nyt se rotta, joka hylkää uppoavan laivan? Oman lapseni koulupolku on vielä edessäpäin. Rapautanko pois loikkaamalla sitä systeemiä, koneistoa, jonka rattaisiin oman lapseni olen vielä nakkaamassa? Miksi en purrut hammasta, taistellut sen puolesta mihin uskon, omalla muutosvoimallani imenyt mukaan muitakin, niin että laiva kääntäisi kurssiaan hitaasti mutta varmasti? Koska en jaksanut. Olen hakannut päätä seinään liian pitkään, huudellut avaruuteen liian yksin, ilman että olisi tullut uskoa siihen, että työ ei ole turhaa. Nyt oli aika ottaa askel sivuun. Palaanko koskaan takaisin? En tiedä. Nähtäväksi jää. Onhan siihen syitä. Ne nuoret. Ja ne lomat.

Mitä ruokit, sitä vahvistat

Nyt on aika ruokkia omaa tulta, eikä olla vain puhkumassa eloa toisten hiilloksiin. Kun astuu kauemmas, näkee kokonaiskuvan selvemmin. Ehkä vielä palaan koulumaailmaan. Tai ehkä en. Ehkä paikkani onkin jossain muualla, eri fokuksella, samalla asiakaskunnalla.

Minä uskon nuorisoon ja tahdon sille hyvää. Koulussa en pystynyt tätä toteuttamaan, niin tehdään sitä työtä sitten koulun ulkopuolella.

When you walk through a storm
Hold your head up high
And don't be afraid of the dark

Walk on through the wind
Walk on through the rain
For your dreams be tossed and blown

Walk on, walk on
With hope in your heart
And you'll never walk alone